

ПРОМИСЛОВИЙ ЗРАЗОК ЯК ТВІР ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

*Тетяна Васьковська,
науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України*

Сучасний ринок товарів постійно поповнюється новими виробами, як масового виробництва, так і виробами на індивідуальне замовлення. До таких виробів належать і твори *декоративно-прикладного мистецтва* (далі ДПМ), які постійно приваблюють споживачів.

В науковій літературі зазначено, що "декоративно-прикладне мистецтво" — це художньо-оформлені вироби побутового призначення [8]. До цієї категорії творів можна віднести великий перелік художніх виробів, які відрізняються за своїм призначенням, декоративним оформленням та якісними характеристиками. За своєю будовою декоративні вироби бувають двомірні або тримірні, та можуть бути перенесені на предмети побутового (практичного) користування.

В залежності від способу і кількості виготовлених зразків, такі вироби, як декоративний розпис, гончарні вироби, вироби ткацтва (ковдри), одяг (вишиванки), ювелірні прикраси можуть бути не тільки творами декоративно-прикладного мистецтва, але й промисловими зразками.

Метою цієї статті є з'ясування питання: в яких випадках твори декоративно-прикладного мистецтва

можуть отримати правову охорону в якості промислових зразків.

Між собою обидва об'єкти охорони мають як спільні, так і розрізняльні риси. А саме: промисловий зразок і твір ДПМ є нематеріальним благом, що створюються інтелектуальною діяльністю людини і втілюються в конкретні матеріальні об'єкти.

Поняття промисловий зразок включає в себе щось нове у художньо-конструктивному рішенні промислового виробу, що визначає його зовнішній вигляд та конкретні засоби реалізації творчого задуму.

Так в статті 1 Закону України "Про охорону прав на промислові зразки" (далі — Закон) зазначено, що "*промисловий зразок — результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання*".

Сама назва "промисловий зразок" містить в собі посилання на те, що виріб повинен підлягати тиражуванню в промислових масштабах. Ця умова не буде дотримуватись, якщо створення виробу стане результатом високохудожнього декоративного дизайну ручної роботи, який взагалі неможливо відтворити в декількох примірниках. В такому разі, об'єкт можна розглядати — як твір мистецтва, що охороняється авторським правом.

ПАТЕНТНЕ ПРАВО

Твір ДПМ, як об'єкт авторського права повинен містити необхідні ознаки для набуття охорони: бути оригінальним та індивідуальним за своїм характером і мати об'єктивну форму втілення. З позиції авторського права новизна твору декоративно-прикладного мистецтва не є визначальною умовою набуття правової охорони. Деякі вироби можуть виготовлятися малими партіями, необов'язково на промисловому виробництві, а і з застосування ручної праці на малих підприємствах.

Інша ситуація, якщо розглядати твір ДПМ з точки зору його правової охорони як промислового зразка. Відповідно до статті 6 Закону, умовою патентоспроможності промислового зразка є його новизна. Критерій "новизни" для промислових зразків полягає в сукупності суттєвих ознак, які не стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до Установи, або якщо заявлено пріоритет, до дати їх пріоритету. Існуючу сукупність суттєвих ознак виявляють із зображень, які вносяться до реєстру, а тлумачення надається в межах його опису.

Новизна промислового зразка, який є декоративно-прикладним твором повинна за своїми суттєвими ознаками відрізнити його від вже створених зразків. Наскільки такі ознаки будуть взагалі суттєвими, залежить від їх характеристик та зорового впливу на людину. Інші критерії промислових зразків, як оригінальність або індивідуальність, на сьогодні час в українському законодавстві не застосовується. Головною метою повинно бути збереження художньо-конструкторського рішення. Таким чином, твори декоративно-прикладного мистецтва, аби набути правової охорони як промислові

зразки, повинні бути новими та промислово придатними для відтворення їх зовнішнього вигляду.

Ще однією особливістю творів ДПМ, які призначені для використання в промисловості, є те, що вони перед впровадженням у виробничий процес, повинні бути оцінені і затверджені на художніх радах підприємства. До того ж такий твір ДПМ буде по-перше розглядатися як об'єкт авторського права з моменту його створення, а по-друге — буде як промисловий зразок застосовуватись в промислове виробництво. Таке рішення художньої ради дає змогу оцінити достойно твір із точки зору його промислового застосування у виробництві.

В галузі права інтелектуальності власності твори декоративно-прикладного мистецтва охороняються Законом України "Про авторське право і суміжні права". Зокрема, в редакції Закону 2001 року в статті 8 п.11 зазначено, що до об'єктів авторського права відносяться:

"твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо, якщо вони не охороняються законами України про правову охорону об'єктів промислової власності".

Таким чином, можна говорити про "співіснування" правової охорони творів ДПМ. Співіснування охорони означає, що творець може вибирати між охороною або за законом про промислові зразки, або за законом про авторське право [6].

На сьогоднішній день законодавство України зробило новий крок на шляху надання правової охорони творам декоративно-прикладного мистецтва.

Згідно із Законом України "Про авторське право і суміжні права" № 850-IV від 22.05.2003) внесені зміни стосовно умов надання правової охорони творам декоративно — прикладного мистецтва [3]. У відповідності з внесеними змінами твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла та ювелірні вироби, як об'єкти авторського права можуть охоронятися і як промислові зразки.

Тобто, сьогодні існує ситуація, коли автор твору ДПМ може запитувати охорону сукупно або одночасно за двома законодавствами, як в галузі промислової власності, так і в галузі авторського права. Такий правовий підхід вже відноситься до сукупної (кумулятивної) охорони творів ДПМ. Кумуляція охорони означає, що зразок охороняється одночасно і погоджено обома законами в тому розумінні, що творець може вимагати застосування норм охорони будь-якого з обох законів про авторське право і промислові зразки за своїм вибором. Якщо не вдалось отримати охорону об'єкта за законом про промислові зразки, через неможливість зареєструвати, він може запитувати охорону цього об'єкта за законом про авторське право, яка доступна без дотримання будь-яких формальностей [6].

В статті 17 Директиві Євросоюзу №98/71/ЄС подаються такі пропозиції і пояснення відносно правових питань кумулятивної охорони промислових зразків. А саме: "право на промисловий зразок, зареєстроване у відповідності до цієї Директиви, підлягає охороні національними положеннями авторського права з дати створення такого промислового

зразка або його фіксації у будь-якій формі. Межі та умови надання охорони авторським правом, а також необхідний рівень оригінальності визначаються положеннями національного законодавства" [7].

В деяких країнах Західної Європи — Франції та Федеративній Республіці Німеччини вже існує така система сукупної охорони промислових зразків і об'єктів авторського права.

Слід зазначити, що між охороною за нормою законодавства про авторське право та охороною відповідно до законодавства про промислові зразки існує певна різниця. Вона полягає у наступному:

1. За законом, авторське право існує без формальних вимог і реєстрація не є необхідною. Промисловий зразок не підпадає під охорону, якщо він не зареєстрований заявником до публікації або публічного використання в будь-якому місці, або в тій країні де запитується охорона.
2. Охорона промислових зразків надається, як правило, на короткий строк — три, п'ять, десять, або п'ятнадцять років. Строк дії авторських прав у більшості країн триває протягом життя автора та п'ятдесят або сімдесят років після його смерті.
3. Право, що надається реєстрацією промислового зразка є абсолютним правом у тому розумінні, що порушення має місце незалежно від того, було навмисне копіювання виробу чи ні. Порушення має місце, навіть, якщо порушник діяв добросовісно і не знав про зареєстрований зразок. Відповідно до Закону "Про авторське право і суміжні права" порушення має місце

тільки у випадку відтворення того твору, відповідно до якого існує авторське право [6].

На підставі викладеного, можна зробити висновки про те, що твори декоративно — прикладного мистецтва є достатньо оригінальними, а бувають і унікальними об'єктами інтелектуальної власності. Такі твори необхідно охороняти національ-

ним законодавством у залежності від того, які властивості вони мають, як з боку авторського права, так і з боку патентного права. Яким шляхом в Україні буде застосовуватись на практиці подвійна система охорони і наскільки вона вдала покаже час. ◆

Література:

1. Закон України "Про охорону прав на промислові зразки" від 15.12.1993р. №3688-XII.
2. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993р. №3792.
3. Закон України "Про авторське право і суміжні права" від 23.12.1993р. №3792 (Із змінами, внесеними згідно із Законом N 850-IV від 22.05.2003)
4. Дробязко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. — К.: Юріком Інтер, 2004. — С. 512.
5. Промышленные образцы. А.А. Шестимиров. А.А.Минаев. М.:ВНИИПИ, 1996. — С.397.
6. Основи інтелектуальної власності.—К.: Юридичне видавництво "Ін Юре", 1999. — С. 578.
7. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та Законодавство України/ за редакцією Ю.М.Капіци. — К.:Видавничий Дім "Слово", 2006 р.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови /Уклад. і голов.ред. В.Т.Бусел. — К.: Ірпінь:ВТФ"Перун",2004. — С.— 1440.

ЦІКАВО ЗНАТИ

ДИСТАНЦІЙНИЙ АВТОГРАФ

Відома канадська письменниця, лауреат Букеровської премії Маргарет Етвуд винайшла пристрій під назвою LongPen. Цей пристрій дозволяє не виходячи з дому за допомогою звичайного комп'ютера роздавати автографи на будь-якому континенті.

Перше практичне використання LongPen Маргарет Етвуд збирається здійснити під час Лондонського книжкового ярмарку. Це, по суті, стане презентацією нового винаходу, який, окрім дистанційного роздавання автографів, може використовуватися також і бізнесменами, для дистанційного підписання договорів.

*За матеріалами видання *Independen**